

Dzieje wsi Bukowiec Górny

Autor: Jerzy Sierociuk

Położony na zachodnio-południowej rubieży Wielkopolski Bukowiec Górny należy do najstarszych wsi tego regionu. Pierwsze potwierdzenie nazwy - „bucoviz” - pojawia się w dokumencie Władysława Odońca datowanym na 29 lipca 1210 roku¹. Jest to więc miejscowość o nieprzerwalnej historii obejmującej niebawem 800 lat. W pierwszym okresie swoich historycznie potwierdzonych dziejów wieś znajduje się w granicach kasztelanii przemęckiej, która od momentu utworzenia dla Władysława Odońca nowego księstwa z siedzibą w Kaliszu (w roku 1208) podlega jego jurysdykcji. Ziemie położone w pobliżu Bukówca (jak i sama wieś) przechodzą z rąk do rąk - na początku jest w ręku księcia wielkopolskiego, przechodzi w 1208 roku pod władanie księcia kaliskiego a następnie wrocławskiego (1234 r.) znowu wielkopolskiego (1241 r. i 1250 r.), głogowskiego (1290 r. i 1297 r.) aby ostatecznie wejść w skład Królestwa Polskiego (1332 r. i 1343 r.)². Są to więc dzieje typowe dla miejscowości położonych na pograniczu. W długich dziejach Bukówca Górnego wyodrębnić można kilka okresów wyznaczanych ekonomiczną podległością (własnością); w pierwszym okresie wieś znajduje się w granicach księstwa kaliskiego (1208 - 1234), następnie pod panowaniem książąt wrocławskich (1234 - 1241), poznańskich (1241-1296), głogowskich (1296 - 1343). W latach 1387 - 1513 dziedzicami Bukówca są Grażyńscy, następnie Opalińscy (1513 - 1698), Leszczyńscy (1698 - 1738) i Sułkowscy (1738 - 1782). Potem wieś przechodzi w obce ręce: książąt Schönchaichów (1782 - 1785) i książąt Anhaltów (1785 - 1919).

Ciekawostka: Właścicielem Bukówca w latach 1633 - 1655 był Krzysztof Opaliński, znany chociażby z „Potopu” Henryka Sienkiewicza. 25 lipca 1655 r. pod Ujściem między innymi właśnie K. Opaliński podpisał kapitulację wojsk polskich przed wojskami szwedzkimi. On też trzy tygodnie później powitał w Rogoźnie króla szwedzkiego Karola Gustawa. Po tych wydarzeniach przebywa w pobliżu Bukówca - we Włoszakowicach; tu od niego odsuwają się najbliżsi, nawet żona. Krzysztof Opaliński umiera w nocy z 6. na 7. grudnia 1655 r.; pochowany został w Sierakowie.

Bukowiec „miał szczęście” do znanych właścicieli, bowiem oprócz Krzysztofa Opalińskiego był nim Stanisław Leszczyński, król Polski.

Ciekawostka: 21.letni Stanisław Leszczyński ożenił się w roku 1698 z 18.letnią córką zmarłego wcześniej Jana Karola Opalińskiego - dziedziczką rozległych dóbr - stając się tym samym właścicielem m.in. Bukówca. S.Leszczyński z Sasami rywalizował o tron polski, który uzyskał 12 lipca 1704 r. na sejmie elekcyjnym; odbyło się to jednak pod naciskiem wojsk szwedzkich. S.Leszczyński panował krótko (do sierpnia 1709 r.), a czas ten to wyniszczające kraj wojny. Ostatecznie król uciekł za granicę; najpierw do szwedzkiego wówczas Szczecina. Ponownie zostaje królem Polski 12 września 1733 r.. Jednak wkrótce znów musi uciekać z kraju (w sierpniu 1734 r.). Z korony polskiej rezygnuje 21.01.1736 r., po czym osiada we Francji, gdzie w tymże roku otrzymuje dożywotnio księstwo Lotaryngii i Baru; umiera w roku 1766 - miał wówczas 88 lat.

Dzisiejszy Bukowiec Górny obejmuje tereny dwu dawnych miejscowości - Bukówca i Bukówca Małego, stąd do dziś mieszkańcy tradycyjnie dzielą miejscowość na dwie części: Wielki Koniec i Mały Koniec. Współcześnie umowna granica przebiega na wysokości kościoła. Bukowiec Górny zamieszkiwany jest przez ludność bardzo zasiedlającą, z dominacją kilkunastu rodzin o bardzo długim rodowodzie. Niektóre nazwiska pojawiają się już w początkowym okresie dziejów wsi; do najstarszych należą: Bortel, Galas, Lipowy, Poloch, Przezbor, Rygus. Mimo pozostawania przez wiele lat w kręgu oddziaływania administracji (i kultury) niemieckiej we wsi praktycznie nie było ludności niepolskiej. Bukowczanie żenili się między sobą, co wykluczało przechodzenie ziemi w ręce obce. Pod koniec XIX wieku wiele mężczyzn (głównie) wyjeżdżało do pracy znajdując zatrudnienie w kopalniach Westfalii; tę grupę - po kilku latach pracy w Niemczech powracającą na ojcowiznę - powszechnie określa się nazwą westfaloki. Za zarobione pieniądze kupowali oni ziemię powiększając tym samym własne gospodarstwa - wedle tradycji był to główny powód podejmowania się trudu górniczego. Podczas I wojny światowej (zwanej często jeszcze wspólnie „wielką wojną”) wielu bukowczan walczyło głównie na froncie zachodnim jako poddani cesarza Prus. Po powrocie do domu licznie zasilali szeregi powstańców wielkopolskich. Ten zryw niepodległościowy - jedyne zwycięskie polskie powstanie narodowe - przesunął znacznie na zachód granice odradzającej się Polski. To dzięki m.in. bukowciekom powstańcom Poznań - ale i przede wszystkim sam Bukowiec Górny - był polski. W czasie II wojny światowej mieszkańcy wsi dosięgli represje okupanta; znaczna część gospodarstw przekazana została nowym osadnikom niemieckim, ich prawowici właściciele zostali wysiedleni. Mieszkańcy Bukówca Górnego znani są z działalności na polu kultury. Wieś jest siedzibą nie tylko zespołu folklorystycznego (w tym znana kapela dudziarska „Manugi”), kabaretu („Diura”) czy młodzieżowej kapeli ludowej („Migłance”). Od lat organizowane są - cieszące się powszechnym zainteresowaniem - konkursy gwarowe. Początkowo brali w nim udział tylko uczniowie miejscowej szkoły, z czasem coraz częściej w konkursowe szranki staje młodzież z innych

miejsowości. Troska o zachowanie lokalnej tradycji i języka legła u podstaw działań zmierzających do opracowania słownika lokalnej gwary. Ma być on rezultatem kilkuletniej współpracy z poznańskim środowiskiem dialektologicznym; do tej pory dla potrzeb tegoż słownika zarejestrowano już ponad 200 godzin rozmów z mieszkańcami Bukówca Górnego.

- 1 1 S.Malepszak, Bukówiec Górny. 800 lat dziejów, Bukówiec Górny 2007, s. 36-37. 2
- 2 S.Malepszak, Bukówiec Górny na tle dziejów Krainy Przemęckiej, Leszno 1995, s. 39.